Lavrynenko, Svìtlana Tomìvna

Проблемні питання методології лінгвокультурологічних студій

Opera Slavica. 2014, vol. 24, iss. 4, pp. 33-43

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/131983
Access Date: 30. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

ROZHLEDY — MATERIÁLY

Світлана Томівна Лавриненко

Проблемні питання методології лінгвокультурологічних студій

Сучасний етап розвитку лінгвокультурології характеризується підвищеним інтересом до питання про природу мовного знання, традиції та перспективи його засвоєння й використання. У річищі сказаного, особливого сенсу набувають міркування Л. І. Мацько, яка пов'язує лінгвокультурологічне дослідження з «вивченням видів і типів знань, представлених у мовних знаках, та винайденням механізмів здобуття цих знань; аналізом умов виникнення й розвитку мовних знаків та осмисленням законів, що їх регулюють; вивченням співвідношення мовних знаків і культурних реалій, у них відображених»[1].

Розкриття закономірностей мовної об'єктивації культурно забарвлених феноменів базується на розумінні онтологічної єдності мови й культури у функціональному та генетичному аспектах. При цьому вельми важливим є врахування належності і мови, і культури до фундаментальних чинників, спрямованих на пізнання та перетворення світу людиною. Адже культура, відображена в системі знаків, символів і норм, традиційно тлумачиться як сукупність матеріальних і духовних артефактів людської діяльності, історично успадкованих певною етнічною спільнотою. Мова, відповідно, розглядається як компонент і знаряддя культури, що невід'ємно від культури виконує комунікативну, гносеологічну, семіотичну, регулятивну, аксіологічну та інші функції[2].

[1] МАЦЬКО, Л.: *Стилістика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів.* In: Вісник Львівського університету. Серія «Філологія», Львів 2010, с. 112.

[2] ПИСЬМЕННА, Ю.: *Етнічні особливості концептуалізації дійсності мовами Європейського культурного ареалу (на матеріалі лексики і фразеології української, російської, англійської та італійської мов).* Київ 2008, с. 7.

Теоретико-методологічні основи дослідження проблем взаємодії мови і культури лише починають формуватися[3]. Їх джерелами слугують праці В. В. Воробйова, В. М. Шаклеїна, В. Н. Телія, В. А. Маслової, М. Ф. Алефіренка, С. Я. Єрмоленко, Л. І. Мацько, В. В. Жайворонка, В. І. Кононенка та ін. Сучасна лінгвістика перебуває у стадії активного творення апарату понять, які дозволили б аналізувати взаємозв'язок і взаємовплив двох різних семіотичних систем — мови та культури у їх динаміці. Перед лінгвокультурознавством і всіма його конкретними дисциплінами, що встановлюють й описують зв'язки між мовою та культурою, гостро постає питання про методологію наукового пошуку, розробку системи методів, методик й прийомів, адекватних глибині й делікатності зв'язків між словом і культурним смислом. Отже, йдеться якщо не про зміну парадигми, то про рішучу зміну підходу до проблеми[4]. Методологічну широту й неодносторонність лінгвокультурології відзначають В. В. Воробйов, О. Т. Хроленко, С. Я. Єрмоленко, В. І. Кононенко, Л. І. Мацько, О. О. Селіванова, М. Ф. Алефіренко та ін. Дослідники зауважують, що слабким місцем згаданої дисципліни є нерозробленість її методології, адже лінгвістика, етнографія, літературознавство, культурологія, філософія, які поєднались у межах лінгвокультурології, пропонують власні досить різнопланові підходи та методи, унаслідок чого достатньо продуктивний у своїх питомих науках методологічний інструментарій за нових умов втрачає ефективність[5]. На думку В. В. Воробйова, осмисленню методологічних засад лінгвокультурології перешкоджає те, що по-перше, досі немає єдиного корпусу текстів культури, по-друге, не існує спільної мови для його опису[6]. Як зазначає О. О. Селіванова, істотно ускладнює вироблення єдиної методології дифузність об'єкта та предмета вивчення, зумовлена тим, що для лінгвокультурологічних досліджень одночасно актуальними є феномени мовного коду, колективної свідомості етносу, його культури, онтології[7].

Лінгвокультурологія орієнтована на аналіз не лише мови як такої, а «мови культури», тобто всіх знакових продуктів культури в аспекті їхньої форми та змісту. Такий підхід ґрунтується на принципі інтеґральності культури, тобто смислової єдності всіх її форм і жанрів, зумовлених єдністю картини світу людини, що сприймає, осмислює дійсність й створює культуру. Отже, оскільки пошук методологічних засад лінгвокультурології здійснюється шляхом використання елементів концептології, феноменології, герменевтики й загальної філології, очевидною стає потреба інтеграції у лінгвістичні

[3] АЛЕФИРЕНКО, Н.: *Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка.* Москва 2012, с. 28.

[4] ХРОЛЕНКО, А.: *Основы лингвокультурологии.* Москва 2009, с. 134.

[5] ХРОЛЕНКО, А.: *Основы лингвокультурологии.* Москва 2009, с. 134.

[6] ВОРОБЬЕВ, В.: *Лингвокультурология.* Москва 2008, с. 37.

[7] СЕЛІВАНОВА, О.: *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми.* Полтава 2008, с. 253.

методи філософських, інтуїтивістських (М. Шелер, Н. Гартман), феноменологічних (Е. Гусерль), герменевтичних (Г. Гадамер), структурно-функціональних (К. Леві-Строс) прийомів та методик аналізу.

Ми цілком поділяємо погляди провідних лінгвокультурологів, згідно з якими лінгвокультурологія — продукт бурхливого розвитку антропоцентричної парадигми у лінгвістиці — зорієнтована на культурний фактор у мові і мовний фактор у людині. Мова справедливо вважається найважливішою характеристикою, властивістю й конструктивним проявом людини. Людський інтелект, як і сама людина, не мислиться поза мовою та мовною функцією породження й сприйняття інформації. Якби мова не втручалася в усі мисленнєві процеси, якби вона не була спроможною створювати нові ментальні простори, людина не мала би здатності вийти за межі безпосереднього спостереження. Текст, породжений людиною, відтворює рух думки, будує можливі світи, відображає динаміку мислення та способи його презентації засобами мови. Саме тому пріоритетність вивчення лінгвокультурних явищ з позицій антропоцентричної парадигми не викликає заперечень і потребує спеціального методологічного обґрунтування.

Методологічні засади осмислення феноменів лінгвокультури досі остаточно не вироблені, проте заслуговують на пильну увагу.

Сучасна лінгвістична методологія включає три основні компоненти: філософський, лінгво-теоретичний, гносеологічний (загальну теорію методів). Не викликає сумнівів, що вибір адекватної доктрини покликаний зосередити увагу на філософських принципах, категоріях та законах, здатних сприяти виробленню методів і прийомів лінгвістичного аналізу, і забезпечити успішну реалізацію мети дослідження.

Філософська методологія сучасного мовознавства може бути представленою у широкому та вузькому розумінні: 1) як вчення про структуру, логіку та засоби лінгвістичної діяльності; 2) як певний підхід до планової діяльності на всіх її етапах, сукупність висхідних принципів, яким підпорядковується лінгвістичний пошук, починаючи з визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, вибору лінгвістичних методів і завершуючи інтерпретацією мовних фактів та формулюванням висновків[8].

Найважливішим компонентом лінгвістичної методології в повній відповідності до її традиційного розуміння є філософська база, що відповідає стратегії лінгвістичного пошуку, тобто враховує світоглядні настанови, які визначають шляхи та способи пізнання мовної дійсності. Питання про роль мови входить складовою частиною до гносеології (теорії пізнання). Погляд на сучасну лінгвістику як на нерозривну і багатоаспектну динамічну систему знань

[8] СПИРКИН, А., ЮДИН, Э.: *Методология.* In.: Философский энциклопедический словарь, Москва 1983, с. 356.

про об'єктивні закони мовної дійсності дозволяє стверджувати, що філософську основу лінгвістичної методології становлять категорії діалектики — науки про загальні закони розвитку, аспекти та методи наукового пізнання.

Принципи діалектики відтворюють взаємозумовленість і протиріччя в розвитку явищ дійсності. Детермінізм засвідчує об'єктивну причиновість взаємозалежності явищ, ізоморфізм виявляє співвідношення об'єктів і передає міру тотожності їх побудови. Важливим для діалектики є розуміння категорій суб'єктивного й об'єктивного, сутності та явища, матеріального й ідеального. Вибір філософської позиції потребує опори на традиційні світоглядні настанови, які визначають діалектику як філософський загальнонауковий принцип відтворення об'єктів у свідомості людини, що становить методологічне вчення про закони розвитку природного й духовного, матеріального й ідеального. Разом з тим діалектика — метод наукового дослідження, особливий спосіб мислення в пізнавальній діяльності людини. Вельми перспективним здається моделювання усього багатоманіття форм і векторних параметрів діалектики взаємодії матеріального та ідеального у мові й мовленні. Без пошуків нових шляхів, нових ідей сучасне лінгвістичне дослідження неможливе у принципі[9]. Вивчення лінгвокультурологічної інформативності потребує формування інноваційної методології. Сказане підводить до думки про необхідність використання у ході аналізу мовно-культурних феноменів апробованих практикою лінгвокультурологічного пошуку екзистенційно-феноменологічного та герменевтичного підходів.

Основними завданнями екзистенційної феноменології та герменевтики як загальнонаукових філософських платформ є пізнання сутності об'єктів світу (включно з людиною) і прояснення змісту речей, подій, предметів, законів природи тощо. Екзистенційно-феноменологічне та герменевтичне осмислення предмета лінгвокультурологічного дослідження можливе лише за умови редукції всього, що нашарувалося на світобачення людини, яка живе у суспільстві: суджень, штампів, стереотипів, рецепцій, оцінок, тверджень тощо. Процедури феноменологічної редукції неможливі без звернення до мови. Як зазначає відомий екзистенційний феноменолог М. Мерло-Понті, у феноменології проблема мови постає одночасно і як окрема проблема, і як така, що включає в себе саму проблематику філософії[10]. Це пояснюється тим, що первинною реальністю для феноменолога є «життєвий світ», представлений у психічних інтенційних актах і в мові. Декларований феноменологією рух до ідеальної об'єктивності неможливий без мови, оскільки саме в ній досвід людини втрачає суб'єктивні риси, стає доступним для всіх[11].

[9] АЛЕФИРЕНКО, Н.: *Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка.* Москва 2012, с. 325.

[10] МЕРЛО-ПОНТІ, М.: *Феноменологія сприйняття.* Київ 2001, с. 90.

[11] ДЕРРИДА, Ж.: *Введение.* In: Гуссерль, Э.: Начало геометрии, Москва 1996, с. 75.

Одним із найважливіших постулатів феноменології є повернення філософії до суб'єкта пізнання, тобто до людини. На думку відомого російського лінгвіста Ю. С. Степанова, феноменологія в аспекті парадигм філософії мови постає як специфічний «місток», що поєднує філософію імені через філософію предиката з прагматичною філософією[12], де людина представлена різними іпостасями і статусами, що виявляються на основі інтерсуб'єктивності.

Згідно з твердженнями Р. М. Фрумкіної, Ф. С. Бацевича, О. О. Селіванової, Т. А. Космеди та ін., феноменологічний підхід лежить в основі когнітивної лінгвістики. Якщо світ насправді постає таким, яким його вибудовують свідомість, психіка та мова, то в дослідженнях мови феноменологія виявляється неусувною[13].

Плідність застосування екзистенційно-феноменологічного підходу до аналізу лінгвокультурологічних одиниць розкривається у контексті тези Ф. С. Бацевича, який чи не найважливішою сутнісною ознакою екзистенційної феноменології та загально- і частковонаукових методів, які спираються на неї, вважає те, що «вони найповніше пристосовані для «схоплення» об'єктів із нечіткими поняттєвими межами, тобто об'єктів переважно гуманітарних, пов'язаних зі сферою людського духу»[14]. Згадані об'єкти, до яких, безперечно, належить і лінгвокультурологічна інформативність, неможливо аналізувати без звернення до царини людської свідомості. «Оскільки мова і спілкування, наука і культура — результати людської діяльності, то у процесі їх аналізу не може бути зредуковна свідомість. Природа останньої не аналогічна природі фізичних об'єктів, а тому її аналіз потребує «м'якої» інтерпретації»[15]. Як зауважує український філософ Є. М. Причепій, екзистенційно-феноменологічна та герменевтична концепції свідомості адекватні сучасним тенденціям наукових пошуків XXI ст.[16] Останнє особливо актуальне для лінгвістики, у межах якої дослідник спостерігає або чужу мовленнєву поведінку, або зміст власної психіки, свідомості, але не мову як таку, що й простежується в більшості праць, де об'єкт спостережень ніби перебуває перед дослідником, відчужено наявний у безпосередніх відчуттях. Саме в цьому й полягає фундаментальна, не всіма ще усвідомлена, особливість екзистенційно-феноменологічного бачення сутності предмета лінгвокультурологічного дослідження.

Гуманітарні науки з уже згадуваною специфікою предметного поля віддають належне інтуїції дослідника, який обґрунтовує факт існування сутності

[12] СТЕПАНОВ, Ю.: *В трехмерном пространстве языка.* Москва 1985, с. 201.

[13] ФРУМКИНА, Р.: *Самосознание лингвистики — вчера и завтра.* In.: Известия АН России. Серия литература и язык, Москва 1999, с. 29.

[14] БАЦЕВИЧ, Ф.: *Філософсько-методологічні засади сучасної лінгвістики: спроба обґрунтування.* In.: Мовознавство № 6, Київ 2006, с. 36.

[15] МАКАРОВ, М.: *Основы теории дискурса.* Москва 2003, с. 28.

[16] ПРИЧЕПІЙ, Є.: *Феноменологія і філософський метод.* Київ 2000, с. 8.

налізованого об'єкта в свідомості суб'єкта, і «без ідеологічне», «самочинне» явлення її через глибоке інтенціональне споглядання відповідних ейдосів. На думку Л. М. Макарова, «феноменологія — це філософія інтуїції»[17], що повертається у мовознавство як справжнє головне джерело мовного матеріалу. При цьому інтуїція означає не панування суб'єктивізму, відкидання сцієнтичних методів і підходів до мови чи ігнорування логічних причинових зв'язків у світі, а інтенціональну присутність мови як об'єкта у свідомості суб'єкта. Практика сучасної науки таке розуміння пов'язує з цілим комплеком термінів: сприйняття, увага, пам'ять, уява та ін. У феноменології всі вони розглядаються як окремі модальності інтуїції. Опертя на інтуїцію дослідника — основа когнітивної лінгвістики, що найчастіше асоціюється з сучасним станом науки про мову. Згідно з Г. Гійомом, «саме в людській мові краще, ніж де б це не було, виявляється неминучість таких переконань, які [...] і становлять людську інтуїцію»[18]. При цьому враховуються різні типи інтуїції, що найповніше відповідають сутності інтенційних об'єктів й сприяють розгляду мови як ідеальної об'єктивності[19].

Визначення гносеологічних засад лінгвокультурологічного дослідження та вибір орієнтирів наукового пошуку здійснюються з опорою на сформульоване Л. Мамфордом переконання у тому, що мова — всезагальна структура, здатна «згадати минуле, передбачити майбутнє, охопити незриме або далеке»[20].

Феноменологічний підхід у лінгвістиці тісно пов'язаний із герменевтикою. М. Ґайдеґґер називає герменевтикою представлену ним у роботі «Буття і час» (1927) феноменологію існування[21]. Герменевтика як мистецтво і теорія тлумачення текстів спрямована на виявлення глибинного змісту твору шляхом дослідження структури й семіотичної природи його мовної організації, а також на вивчення інформації, пов'язаної з конкретним типом подачі матеріалу. Метою герменевтики є досягнення правильного розуміння текстів. Екзистенційна феноменологія та герменевтика спираються на принцип діалогічності гуманітарного знання, яке має інтерпретаційний характер, позаяк інтерпретація є одвічним моментом, формою та способом функціонування філософських знань: нове філософське знання завжди є результатом інтерпретації. У працях Ф. Шлеймахера, В. фон Гумбольдта, О. О. Потебні, В. Дільтея, Е. Гуссерля, Ф. Ніцше, М. Ґайдеґґера, А. Уайтхеда, Г. Гадамера, Е. Бетті, Г. Фреге, Б. Рассела, Л. Вітгенштейна, Н. Хомського, Г. Г. Шпета, М. М. Бахтіна, П. О. Флоренського, С. М. Булгакова, С. Л. Франка, О. Ф. Лосева, Ю. М. Лотмана, А. В. Ми-

[17] МАКАРОВ, М.: *Основы теории дискурса.* Москва 2003, с. 29–31.
[18] ГИЙОМ, Г.: *Принципиы теоретической лингвистики.* Москва 1992, с. 24.
[19] ДЕРРИДА, Ж.: *Введение.* In: Гуссерль, Э.: Начало геометрии, Москва 1996, с. 75–76.
[20] МАМФОРД, Л.: *Миф машины.* Москва 2001, с. 113.
[21] ХАЙДЕГГЕР, М.: *Бытие и время.* Харьков 1997.

хайлова, Г. П. Щедровицького, В. Г. Кузнєцова, С. А. Кошарного, А. А. Брудного, Г. І. Богіна та ін. феноменологія та герменевтика набули характеру універсальної методологічної основи наукового пізнання, спрямованого на розгляд розуміння як моменту буття, а мови як знака цього буття.

Екзистенційно-феноменологічне і герменевтичне осмислення фактів лінгвокультури дозволяє систематизувати інформацію, трансльовану за допомогою мови, забезпечує духовно значуще переживання конкретних культурних смислів з метою моделювання мовних структур репрезентації знань. Екзистенційно-феноменологічний та герменевтичний підходи забезпечують пізнавально-креативну сутність мисленнєвої діяльності реципієнта, зануреного до багатовекторної конекції мови, культури, буття. Інтеріоризація згаданих явищ у інтерактивній дискретності з соціумом створює ґрунт для визнання наявності вбудованої до тексту внутрішньої програми інтерпретації культурної інформації, яку можна вилучити шляхом застосування низки технік, як-от: феноменологічна редукція; прогностичне прочитання текстів з очікуванням розумової індексації культурних смислів; моделювання множини конекцій типу «зміст — мовний знак»; смислове розширення тексту засобами оприявнення фреймових структур; співвідношення поняття зі значенням; системна схематизація філологічних, філософських, психологічних, прикладних процесів розуміння та ін.

Сучасна лінгвокультурологія послуговується великою кількістю філософських та лінгвістичних наукових підходів, які нерідко не розмежовуються дослідниками. Певну проблему становить відсутність чіткості в диференціації методів, прийомів і підходів до лінгвістичного аналізу. Власне, слово «підхід» у наукових джерелах вживається в різних значеннях: підхід як філософське підґрунтя дослідження, підхід як лінгвістичне підґрунтя дослідження, підхід як метод, підхід як сукупність методів, підхід, як прийом, підхід як сукупність прийомів, підхід як процедурне явище та ін.[22].

Складність реалізації лінгвокультурологічного підходу пов'язується з тим, що «культурна» інформація мовних знаків має переважно імпліцитний характер, вона ніби прихована за мовним значенням[23]. Проблемність здійснення збалансованого підходу до проведення лінгвокультурологічного дослідження викликана низкою факторів мовного і методологічного порядку. Перший ряд факторів, мовного характеру, породжується специфікою взаємодії мови й культури, складністю виявлення результатів такої взаємодії у мовній одиниці та проблемністю визначення мовного носія культурного значення. Другий ряд факторів пов'язаний з методологічною базою дослідження. Особли-

[22] ГЛУЩЕНКО, В.: *Лінгвістичний метод і його структура.* Мовознавство, № 6 2010, с. 32–44; СЕЛІВАНОВА, О.: *Лінгвістична енциклопедія.* Полтава 2010; АЛЕФИРЕНКО, Н.: *Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка.* Москва 2012

[23] МАСЛОВА, В.: *Лингвокультурология.* Москва 2001, с. 32.

вий інтерес становлять такі різновиди лінгвокультурологічного підходу, схарактеризовані В. А. Масловою: 1. Описовий, у якому перераховуються окремі елементи і вияви культури — звичаї, різновиди діяльності, ідеали та ін. 2. Аксіологічний, що трактує культуру як сукупність духовних і матеріальних цінностей, створених людиною. 3. Діяльнісний, у якому культура осмислюється як властивий людині спосіб задоволення потреб. 4. Функціоністський, що характеризує культуру через функції, які вона виконує в суспільстві: інформаційну, адаптивну, комунікативну, регулятивну, нормативну, оцінну, інтегративну, соціалізації та ін. 5. Герменевтичний, згідно з яким культура є множиною текстів, що можуть розглядатися як джерело інформації. 6. Нормативний, з позицій якого культура — це сукупність норм і правил, що регламентують життя людей, програма способу буття, концепція розвитку, спадкова пам'ять колективу, втілена у певних системах заборон і настанов. 7. Духовний, що презентує культуру як спосіб існування суспільства, як потік ідей та інших продуктів творчості. 8. Діалогічний, у якому культура постає у формі діалогу культур — системного прояву спілкування суб'єктів. 9. Інформаційний, що представляє культуру як засіб накопичення, зберігання, використання й передачі інформації, закодованої суспільством за допомогою знакових систем. 10. Символьний, метою якого є зосередження уваги на ролі символів у культурі, що справедливо вважається символічним всесвітом. 11. Типологічний, згідно з яким, зустрічаючись з представниками іншого народу, люди схильні сприймати чужу поведінку з позиції власної культури[24].

Представлені у працях провідних мовознавців різновекторні пошуки шляхів розв'язання лінгвокультурологічної проблематики засвідчують потужність і перспективність становлення цієї галузі знання. Так, М. Ф. Алефіренко пропонує когнітивно-культурний підхід, який, на думку дослідника, дає можливість проникнути у глибинні властивості семантики мови і тексту, оскільки він торкається прихованих інформаційних шарів і наукового, і поетичного мислення, де відбувається комбінаторне упорядкування знань і формується відповідна мовна картина світу тих знань, які лежать в основі мовної семантики[25].

Обґрунтування важливості для лінгвокультурології інформаційно-діяльнісного підходу пов'язується з висхідним змістом слова «культура», що постало на основі етимологічно-смислової дистрибуції таких компонентів, як «діяльність», «цілеспрямованість», «творчість», «смисл». Основи інформаційq-но-діяльнісного підходу до розуміння культури закладені у фундаментальних працях Е. С. Маркаряна, Ю. М. Лотмана, Е. В. Соколова,

[24] МАСЛОВА, В.: *Лингвокультурология.* Москва 2001, с. 13–15.

[25] АЛЕФИРЕНКО, Н.: *Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка.* Москва 2012, с. 201.

Е. И. Кукушкіна[26] та ін. Запропоновані ними тлумачення сутності культури більшою чи меншою мірою орієнтовані на її генетичні та функціональні зв'язки з мовою. Особлива роль мови у ряду інших семіотичних засобів, що обслуговують культуру, пов'язується з тим, що вона є запорукою виникнення культури, основним способом її існування, усвідомлення та розвитку.

А. М. Приходько пропонує інтеґративний когнітивно-дискурсивний підхід до вивчення концептуальних одиниць як феноменів лінгвокультури[27]. П. П. Мацьків зазначає, що інтеґративний підхід «поєднує певним чином лінгвокультурний і лінгвокогнітологічний компонент з перевагою одного чи іншого аспектологічного вияву, іноді до нього долучається епістологічний чинник, який виходить за межі лінгвістичного дослідження, акцентуючи філософське розуміння концепту у науковому вимірі»[28]. На перетині зазначених підходів культурологічний аспект залишається невід'ємним складником аналізу вже в силу конекції мови і культури в їхній онтологічній сутності.

Використаний А. В. Рудаковою експерієнціальний підхід базується не на логічних правилах і характеристиках, а на досвіді взаємодії з навколишнім світом. Він забезпечує глибинний і природний опис значень слів, дозволяє виявити ті загальні знання про світ, які зберігаються у мові і за допомогою мови активізуються[29].

Такми чином, вивчення лінгвокультурних цінностей, адаптованих свідомістю носіїв мови має здійснюватися на засадах інтеграції когнітивного та лінгвокультурологічного підходів, оскільки лінгвокультура становить вербально-семіотичний феномен, що є продуктом різноманітних видів людської діяльності.

Перспективи дослідження пов'язуються зі створенням алгоритму вивчення лінгвокультурної інформації, що у вигляді вербальних і невербальних конструктів зберігається довготривалою пам'яттю носіїв мови і забезпечує передачу від покоління до покоління енциклопедичних знань, співвідносних із елементами національної концептосфери.

[26] МАРКАРЯН, Э.: *Теория культуры и современная наука. Логико-методологический анализ.* Москва 1983; ЛОТМАН, Ю.: *Статьи по семиотике культруры и искусства.* Санкт-Петербург 2002; СОКОЛОВ, Э.: *Культура и личность.* Ленинград 1972; КУКУШКИНА, Е.: *Познание, язык, культура, текст.* Москва 1984.

[27] ПРИХОДЬКО, А.: *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики.* Запоріжжя 2008, с. 310.

[28] МАЦЬКІВ, П.: *Концептосфера Бог в українському мовному просторі.* Дрогобич 2007, с. 19.

[29] РУДАКОВА, А.: *Когнитология и когнитивная лингвистика.* Воронеж 2004, с. 57.

Література:

АЛЕФИРЕНКО, Н.: *Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка.* Москва 2012.

БАЦЕВИЧ, Ф.: *Філософсько-методологічні засади сучасної лінгвістики: спроба обґрунтування.* In.: Мовознавство № 6, Київ 2006.

БЕЛЯЕВСКАЯ, Е.: *Когнитивные основания изучения семантики слова. Структуры представления знаний в языке.* Москва 1994.

ВЕЖБИЦКАЯ, А.: *Язык. Культура. Познание.* Москва 1996.

ВОРОБЬЕВ, В.: *Лингвокультурология.* Москва 2008.

ГИЙОМ, Г.: *Принципы теоретической лингвистики.* Москва 1992.

ГЛУЩЕНКО, В.: *Лінгвістичний метод і його структура.* Мовознавство, № 6 2010.

ДЕРРИДА, Ж.: *Введение.* In: Гуссерль, Э.: Начало геометрии, Москва 1996.

ЄРМОЛЕНКО, С.: *Мовно-естетичні знаки української культури.* Київ 2009.

ЖАЙВОРОНОК, В.: *Українська етнолінгвістика.* Київ 2007.

ЗАГНІТКО, А.: *Сучасні лінгвістичні теорії.* Донецьк 2006.

КОНОНЕНКО, В.: *Українська лінгвокультурологія.* Київ 2008.

КУКУШКИНА, Е.: *Познание, язык, культура, текст.* Москва 1984.

ЛОТМАН, Ю.: *Статьи по семиотике культруры и искусства.* Санкт-Петербург 2002.

МАКАРОВ, М.: *Основы теории дискурса.* Москва 2003.

МАМФОРД, Л.: *Миф машины.* Москва 2001.

МАРКАРЯН, Э.: *Теория культуры и современная наука. Логико-методологический анализ.* Москва 1983.

МАСЛОВА, В.: *Лингвокультурология.* Москва 2001.

МАЦЬКІВ, П.: *Концептосфера Бог в українському мовному просторі.* Дрогобич 2007.

МАЦЬКО, Л.: *Стилістика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів.* In: Вісник Львівського університету. Серія «Філологія», Львів 2010.

МАЦЬКО, Л.: *Українська мова у освітньому просторі.* Київ 2009.

МЕРЛО-ПОНТІ, М.: *Феноменологія сприйняття.* Київ 2001.

ПИСЬМЕННА, Ю.: *Етнічні особливості концептуалізації дійсності мовами Європейського культурного ареалу (на матеріалі лексики і фразеології української, російської, англійської та італійської мов).* Київ 2008.

ПРИХОДЬКО, А.: *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики.* Запоріжжя 2008.

ПРИЧЕПІЙ, Є.: *Феноменологія і філософський метод.* Київ 2000.

РУДАКОВА, А.: *Когнитология и когнитивная лингвистика.* Воронеж 2004.

СЕЛІВАНОВА, О.: *Лінгвістична енциклопедія.* Полтава 2010.

СЕЛІВАНОВА, О.: *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми.* Полтава 2008.
СОКОЛОВ, Э.: *Культура и личность.* Ленинград 1972.
СПИРКИН, А., ЮДИН, Э.: *Методология.* In.: Философский энциклопедический словарь, Москва 1983.
СТЕПАНОВ, Ю.: *В трехмерном пространстве языка.* Москва 1985.
ФРУМКИНА, Р.: *Самосознание лингвистики — вчера и завтра.* In.: Известия АН России. Серия литература и язык, Москва 1999.
ХАЙДЕГГЕР, М.: *Бытие и время.* Харьков 1997.
ХРОЛЕНКО, А.: *Основы лингвокультурологии.* Москва 2009.